

Transkribering av avsnitt 1 av podden Upp på bordet

Jesper Nietzsche:

Producerar vi tillräckligt mycket mat själva i Sverige? Kan vi räkna med att få fortsätta vara mätta och friska om krisen Kommer? Vilka risker, hot och utmaningar finns det som kan påverka vår Svenska livsmedelsförsörjning? Går det att minska de riskerna? Hur då? Och vem ansvarar för det? Varför pratarmyndigheter hellre om försörjningsförmåga än självförsörjningsgrad? Välkomna till Upp på bordet en podd från Jordbruksverket. Jag som pratar heter Jesper Nietzsche.

I dag ska vi tala om svensk livsmedelsförsörjning både i normalläge och vid kris. Med mig i studion har jag två stycken gäster idag. Jag säger varmt välkommen till upp på bordet. Christina Nordin, generaldirektör på Jordbruksverket.

Christina Nordin:

Tack!

Jesper:

Svensk livsmedelsförsörjning är det fråga som oroar dig?

Christina:

På kort sikt skulle jag säga att jag inte är orolig. Det finns tillräckligt med mat. Vi behöver inte svälta. Men på sikt så sker liksom inte matproduktion av sig själv. Vi måste ha lantbrukare som vill, som vill producera mat och så måste vi förstås bygga en beredskap kring sårbarheter.

Jesper:

Det är det vi ska prata om i dag, så det kommer vi få all möjlighet att utveckla. Men jag säger också stort och varmt välkommen till upp på bordet Catrin Molander, chef för Jordbruksverkets beredskapsenhet.

Catrin Molander:

Tack så mycket!

Jesper:

När det gäller livsmedelsförsörjning vid kris, Catrin, Sveriges beredskap, är den god?

Catrin:

Jag svarar som Christina. På kort sikt ja, men på lång sikt finns det en del åtgärder som kan behöva göras för att dels säkra grund-produktionen men också för att minska sårbarheten.

Jesper:

Det låter som bra förutsättningar för ett samtal i dag kring de här frågorna. Jag skulle vilja börja med en definitionsfråga. Om man har ett väldigt enkelt fokus här, så kan man säga att med mjöl, socker, morötter, ägg, olja, bakpulver. Det kan man använda för att göra en morotskaka. Sen finns det varianter på det receptet förstås. När vi pratar om svensk livsmedelsförsörjning, finns det motsvarande recept på vad svensk livsmedelsförsörjning består av? Catrin?

Catrin:

Det beror lite på hur man ser det. Vi producerar en hel del mat i Sverige och väldigt mycket av det som vi äter är producerat i Sverige. Men vi är också beroende av att man tar in insatsvaror från andra länder, både inom EU och från andra delar av världen. Så även morötterna som du kanske producerar hemma i din trädgård och gör morotskaka av och tycker att du har självförsörjt dig är ju beroende av att du till exempel åkt till affären för att köpa fröna.

Jesper:

Och just det här begreppet insatsvaror är någonting som

vi hör väldigt mycket kring. Kan man ta ett lite snabbt, en snabb lista av insatsvaror? Vad är det vi pratar om när vi pratar om insatsvaror som livsmedelsproduktionen är beroende av?

Christina:

Alltså, det vi ser nu är väldigt relevant idag. Det är ju el, gödning, verktyg, traktorer, reservdelar, näringsämnen till produktion och så mediciner. Väldigt mycket insatsvaror bara för att ta några.

Jesper:

Jag antar att en viktig del i att bygga ett robust system handlar om att också identifiera vad som utgör risker och hot brister, utmaningar. Catrin ,går det att säga något om utifrån just den här bilden som du målar upp. Att det är väldigt många delar som krävs för att vi ska kunna producera mat. Hur ser olika brister och risker och utmaningar ut?

Catrin:

Den största utmaningen som, som vi ser det, behovet av transporter.

Strukturomvandlingen har lett till att vi har både färre gårdar men också färre anläggningar dit livsmedlen ska komma i första ledet som mejerier, slakterier, spannmålmottagningar och kvarnar. Och det kräver väldigt mycket transporter. Det är långt till närmsta anläggning för att lämna ifrån sig primärprodukten till förädlingsled. Med den flaskhalsen som blir där och behovet av transporter är den största sårbarheten i livsmedelsproduktionen just nu.

Jesper:

Vill du komplettera något när det gäller när det gäller vad som är stora, stora brister och utmaningar?

Christina:

Jag tänker att det är en väldigt viktig sak som Catrin tog upp här. Där vi befinner oss idag handlar det ju mycket just att identifiera sårbarheterna och sedan som jobba för att minska dem. För att transporter är ju en jättecentral del. Men det är ju elförsörjning, det är betalningsmedel, det är förpackningsmaterial, kassorna. Det är detaljer som vi tar för givet att det ska fungera som måste fungera även i kris eller krig.

Jesper:

Och när vi talar om krissituationer, situationer som har inneburit störningar och utmaningar även för den svenska livsmedelsförsörjningen så finns det ju exempel i närtid. Vi har ju fortfarande effekter av pandemin. Kriget i Ukraina är förstås ett väldigt tydligt exempel, men också tänker jag fågelinfluensautbrottet 2021 och torkan 2018.

Hur ser, Catrin, hur ser du, både på det som hände för ett par år sedan, det som händer fortfarande?

Catrin:

Det slående är att effekterna hänger i så länge så att det som vi akut hanterade under torkan 2018. Det var en sak. Djuren behövde foder, men det minskade bristen på tillgång till framförallt grovfoder gjorde att många minskade sin verksamhet så att vi såg det inte förrän två år senare när det gick färre djurtill slakt. Att de långa tidsperspektiv som vi hela tiden behöver förhålla oss till är en speciell utmaning just när det gäller primärproduktion av livsmedel jämfört med många andra sektorer.

Jesper:

Och när du säger att. Att förhålla sig till långsiktiga, långsiktiga effekter, vad kan.

Vad kan Sverige göra? Vad är det för lärdomar vi drar? Det låter ju som att det är att dra lärdomar också bitvis i ett skede när det pågår och förutse långsiktiga effekter.

Catrin:

Det är viktigt att ta med tidsperspektivet när man tar beslut så att man inte tar beslut i stunden. Som verkar otroligt smarta och kanske räddar upp situationen i stunden. Och så tar man inte hänsyn till vad som händer om. Om ett par år har vi en jättekrisituation. Få för oss äta upp alltutsäde vi har. Till exempel så kan vi året efter inte så nya grödor och då kommer vi ha brist på livsmedel det året i stället så vi klarar det korta perspektivet men förlorar i längden. Att vi hela tiden tar med det i beslutsfattandet.

Jesper:

Christina som generaldirektör för Jordbruksverket: det Catrin är inne på, är det också så här som jag tolkar detta också? Att det handlar om en förmåga att kunna

fatta eller bidra till beslut som blir relevanta men som också tar hänsyn till de perspektiv vi ska ta hänsyn till som expertmyndighet. Vad tänker du kring de långsiktiga effekterna av pandemin eller effekterna utifrån det krig som pågår i Europa just nu?

Christina:

Det finns mycket man tänker på, men dels tänker jag på att den ena krisen inte är den andra lik. Alltså det här med att planera. Vi ska ju planera för det osannolika egentligen,

så det är väl en viktig lärdom och. En annan viktig lärdom är att samverkan är ett nyckelord när det gäller och bygga robusthet.

Men vår roll i allt detta är mycket att bidra med kunskap. Det Catrin var inne på, det är ju otroligt viktigt att vi ger relevanta beslutsunderlag när vi nu är i läget att bygga upp den civila beredskapen. Vi som kan sektorn. Vi måste ha kloka underlag som sen blir det som blir underlag för besluten som fattas.

Catrin:

Ja ett tillägg. Vi frågar också vad vi har lärt oss och någonting som vi lärde oss särskilt under pandemin, som ju också krockade lite med den här båten som stod på tvären i Suezkanalen. Att näringen är otroligt duktiga på att vara agila och flexibla och de kan sina system och sinaflöden. Så det vi som myndighet kan behöva göra är ju att hjälpa till med vissa beslut eller se till att samverkan fungerar och att myndighets-Sverige spelar i takt i hela systemet så att vi på ett bra sätt ger förutsättningar för dem som faktiskt kan sina flöden. Det vill säga företagen kan upprätthålla sin verksamhet så långt som möjligt.

Christina:

En annan viktig sak är det här med att det finns ju mycket regler förknippat med matproduktion och jordbruksproduktion eftersom det är hälsa och säkerhet och djurskydd och djur, djurhälsa, djurhälsa, djursäkerhet. Men en viktig roll för oss är ju också att vara flexibla kring regelverk. Vad kan man liksom tumma på och vad kan man liksom justera för att underlätta? Att till exempel under torkan så fick man

odla på marker som normalt skulle vara i träda. Också ett exempel hur vi måste gå i takt och var snabba, agila.

Jesper:

Jättebra. Jag tänker vi ska. Vi ska lite senare i samtalet också komma in på hur vi förbereder och vilken typ av åtgärder både på lång och kort sikt som vi som jordbruksverk kan göra. Men jag tänker, ni har både varit inne på framförallt Christina kring samverkansfrågorna. Ansvarsfördelningen. Vem ansvarar för vad? När vi pratar om att bygga en robust svensk livsmedelsförsörjning. Om vi börjar med Jordbruksverket som myndighet. Vilket ansvar och vilken roll har vi när det gäller den svenska försörjningen av livsmedel? Catrin. Vill du börja att mejsla ut detta?

Catrin:

En lite svår fråga. Vi har ju ansvar och roller är lite oklara för myndigheterna. Vi kan ju inte ta ansvar för att det odlas mat i Sverige. Vi har många möjligheter att påverka, att främja näringen, att ge ut olika regelverk, bland annat utbetalning av EU-stöden och se till att det främjar en svensk livsmedelsproduktion. Men hur det statliga åtagandet ser ut utifrån mot sina medborgare. Det pågår precis en utredning om just den svenska livsmedelsberedskapen. Det man ska försöka mejsla ut också målen för försörjningsförmågan för Sverige och hur det statliga åtagandet ska se ut. Men på Jordbruksverket så gör vi mycket. Vi kan göra mycket analyser och utredningar och peka ut olika områden där man kan göra förbättringar.

Sen behöver de ju genomföras också och där kan ansvaret vara lite oklart för tillfället när det gäller totalförsvar. Hur mycket ska varje företag ha för ansvar eller krav på sig att göra sitt egen verksamhet så robust som möjligt.

Christina:

Får jag komplettera lite? Man kan väl också säga att Jordbruksverkets roll i den här livsmedelsförsörjningen, det är framförallt primärproduktion. Det är vårt fokus.

Och sen har vi ju förstås att sörja över myndighetens beredskap att vi kan verka i störda förhållanden. Men sen måste vi ju som sagt samverka och få hela, hela kedjan från ax till limpa att fungera. Jag tycker det viktiga att säga att vi är i början på ett arbete där faktiskt mycket. Det är så tråkigt att prata att vi utreder. Men det är otroligt viktigt att veta vad vi sen investerar i, för det kostar jättemycket att göra fel. Så att analysera, identifiera sårbarheter. Vem ska göra vad? Hur gör man det? Kostnadseffektivt? Otroligt viktig för oss för att sen komma till skott och göra

investeringar eller fördela ansvar. För det är väldigt många som har roller här mer än Jordbruksverket.

Jesper:

För den som lyssnar och är intresserad att läsa mer så finns det flera väldigt intressanta rapporter som vi som myndighet, Jordbruksverket, SVA, Statens veterinärmedicinska anstalt och Livsmedelsverket är inne och arbetar i. Det kanske är en dum fråga, men varför? Varför tror du Christina att det är just vi tre myndigheter Jordbruksverket, SVA och Livsmedelverket som har fått regeringsuppdrag att se över delar av det som handlar om livsmedelsförsörjningen?

Christina:

Vi är de myndigheter som arbetar med livsmedelsförsörjningsfrågor, så vi genomför regeringens politik på de här områdena. Jordbruksverket primärproduktion Livsmedelsverket har ju livsmedelssäkerhet och lite senare led, de senare leden i livsmedelskedjan och SVA Statens veterinärmedicinska anstalt är ju viktig i när det gäller att

identifiera risker kopplat till djur, smittor och annat.

Jesper:

Och du får nästan utveckla också. Du var ju tydlig med att vi måste också se att det här. Vi är i början av ett skede där det handlar om att bygga och utveckla och förbättra? Vad? Vad har du för önskemål att, om man säger så, utifrån vad det här arbetet, bland annat samverkan med Livsmedelsverket och SVA, vad ska det lägga grunden för?

Christina:

Oj, jag skulle egentligen vilja om jag inte svarar direkt på din fråga.

Jesper:

Nej, det behöver du inte.

Christina:

Jag tänker att det som jag gärna vill ska komma fram i det här samtalet är att vi, måste ha en grundförmåga.

Jag pratade lite inledningsvis om att om vi inte har lantbrukare som vill producera och bruka marker har vi ingen matproduktion så att någonstans handlar om att skapa förutsättningar för våra företag att producera mat på marknaden och vara lönsamma. Det är någon sorts bas. Ett viktigt uppdrag för politiken och för oss myndigheter är att skapa de bästa förutsättningar att kunna producera matlönsamt. Sen behöver vi myndigheter tillsammans med företagen då identifiera; Hur ska det här fungera om det är störda förhållanden? Var är sårbarheterna? Och hur löser vi dem? Ska vi lagra? Vem ska lagra? Behöver vi en prioriteringsordning? Hur ska den se ut? Behöver vi göra någonting mycket mindre och färre av något när det är kris? Behöver vi mer? Alltså. Det är, tycker jag är viktigt att föra fram här.

Jesper:

Mycket bra Christina! Catrin, vill du komplettera något?

Christina:

I det kloka jag sa?

Catrin:

Christina sa det otroligt klokt. Vi har jobbat tillsammans med Livsmedelsverket och SVA sedan vi skrev, eller ja vi har ju jobbat tillsammans hur länge som helst, men just när det gäller livsmedelsförsörjningsfrågorna. Vi har jobbat tillsammans sedan vi skrev en rapport som kom precis innan pandemin slog till ordentligt i början på 2020 om livskraft som lyfte de här frågorna ur ett ganska brett perspektiv, att vi behöver vara mätta och belåtna. Men vi ska också vara friska av det vi äter. Vi ska inte bli sjuka av det vi äter. Det är viktigt att upprätthålla säkra livsmedel också, så att gemensamt väldigt tidigt i det här arbetet med civilförsvaret ändå ta fram någon slags bas och grund för vad vi tycker och att vi har gjort det gemensamt, det har varit bra.

Jesper:

Bra sammanfattningar och vi ska strax prata mer om vad Jordbruksverket och andra aktörer gör och behöver göra framöver för att öka robustheten i den svenska

livsmedelsförsörjningen. Men innan dess så ska jag plocka fram ett kuvert. För det har nämligen blivit dags för programpunkten Sant, falskt eller mitt emellan.

Christina:

Mitt emellan. Det känns som räddningsplanka.

Jesper:

Vad härligt! Jag tycker. Väldigt mycket om den här, den här konstruktiva inställningen och sen får vi se vad ni tycker efteråt. Men i det här kuvertet så finns det ett antal lappar ihopvikta. Det finns påståenden som på ett eller annat sätt kopplar till ämnet för dagen. Ni får dra en lapp i tur, i tur och ordning, läsa den högt in i mikrofonen och så ska ni säga om det är sant eller falskt eller om det är så att det är mitt emellan. Ni får jättegärna kommentera varandras slutsatser och jag tänker.

Christina:

Och våra egna?

Jesper:

Ja, du menar att du säger något och sen kommenterar du själv utifrån vad du har sagt?

Christina:

Sant eller falskt? Varför menar jag!

Jesper:

Ja.Ja ja jag självklart, vi ska inte lämna. Vi ska inte lämna

lyssnaren i ovisshet utan vi måste förstå varför det är sant eller falskt. Catrin, du får börja plocka en lapp.

Catrin:

Å får jag börja!

Jesper:

Catrin Molander. Plockar den förstalappen.

Catrin:

Prasslar lite.

Jesper:

Ja, det är bra.

Catrin:

Det är ett fastslaget mål att Sverige ska klara sin livsmedelsförsörjning i tre månader vid en kris. Det är lite mitt i mellan kan vi säga då.

Jesper:

Det är lite mittemellan?

Catrin:

Ja, det är ju sant att regeringen har föreslagit att vi ska ha en beredskap för störda förhållanden i minst tremånader. Målet är ju egentligen att vi ska klara livsmedelsförsörjningen förstås under den här tiden. Men det finns inget mål för vad livsmedelsförsörjning innebär. Ska alla kunna äta sig jättemätta? Ska jag få min fredagsglass?

Och ska, ja. Exakt vad ska vi äta under dessa tre månader? Det är dock inte fastslaget, så både och.

Jesper:

Christina vill du komplettera med något? Nej? Då får du istället ta och dra din första lapp här.

Christina:

Just nu gör jag det, spännande! Sverige ska ha som mål att bli självförsörjande på livsmedel. Det var ju en. Det var en bra fråga. Den är, falsk.

Jesper:

Oh. Och då tror jag att alla som lyssnar verkligen vill veta varför säger Jordbruksverkets generaldirektör att den är falsk?

Christina:

Du var inne på det innan att vi behöver ju så stor produktion som möjligt. Det är ju viktigt, Det sa jag ju själv innan. Grunden är att vi har en stor, konkurrenskraftig och lönsamproduktion i ett normalläge. Men det är ju förmågan självförsörjning, alltså vår försörjningsförmåga, som är nyckelordet här. Det räcker inte att vi ska ha en hög försörjning. Självförsörjningsgraden hög, utan vi måste ha tänka helheten och insatsvaror.

Jesper:

Bra!

Catrin:

Får man komplettera?

Jesper:

Det är klart.

Christina:

Jag får själv komplettera, att vi får inte glömma EU. Vi måste, det var kanske det du skulle säga? Det är väldigt viktigt att vi ingår i EU. Och EU, det här är en viktig fråga, vi kommer se mycket framöver på ökad samverkan och helhet mellan oss medlemsländer så att det blir ett effektivt och smart uppbyggande. Vi ska inte glömma EU.

EU ska klara sig i kriser och krig.

Catrin:

Och EU var ju nyckeln under början på pandemin. När det blev så otroligt mycket transportstörningar och ingenting rörde sig så skapade EU ganska snabbt de här gröna korridorerna. Och kunde faktiskt med hjälp av vissa beslut

underlätta för just livsmedelstransporter, till exempel insatsvaror som är kopplade till livsmedel. Så EU är en del av svaret på frågan om Svensk livsmedelsförsörjning.

Det är ju också så att vi ska inte tro att en samhällsstörning drabbar bara Sverige helt unikt. Det skulle vara någon storväderstörning eller så. Blir det problem så är vi många länder som har problem, geografiskt nära eller på något annat sätt i närheten av varandra. Så vi behöver verkligen hjälpas åt.

Jesper

Nu får du ta och dra en lapp till.

Catrin:

Åh en lapp till, det känns som julafton.

Om krisen kommer skulle vi i Sverige få överleva på morotskaka eftersom morötter, ägg, mjöl och socker är det enda vi är självförsörjande på? Ja, det här pratade vi om alldeles för en liten stund sen. Vi är ju inte självförsörjande. Det finns faktiskt inget land i världen som är självförsörjande på livsmedel. Alla är beroende av någon. Och man kan väl säga att det är slags fredsprojekt, att vi är så intrasslade i varandramed olika typer av handel. Vissa länder är närmare självförsörjande, men inte 100 %. Om man är tillräckligt stor, som USA till exempel, har egen oljeproduktion så man kan göra drivmedel, så närmar man sig. Men även de är beroende av till exempel vissa läkemedel för livsmedelsproducerande djur som tillverkas i något annat land. Så det snabba svaret

på frågan om morotskakan är? Nej! Falskt! Ja falskt. Var ju det som jag skulle säga.

Jesper:

Christina du får ta en lapp till.

Christina:

Ja, då ska vi se här.

Hoppas jag får en enkel fråga. Andra EU länder är betydligt bättre förberedda än Sverige på att klara livsmedelsförsörjningen vid en kris.

Nej. Det skulle jag inte säga, men jag vet inte om jag kan utveckla det bättre. Jag tror vi alla och hela världen i alla produktionsområden så har vi ju haft en globalisering i specialisering, globala värdekedjor, just in time. Det har ju varit som ett mantra för att effektivisera produktion och även inom inom, matproduktion. Så att de här kriserna har ju fått oss att tänka lite annorlunda. Jag vet inte om du Catrin vill komplettera?

Catrin:

Det ändrar ju sig hela tiden. Vi, omvärlden är föränderlig, så även om man i ett nuläge skulle något land kunna säga ja, vi är jättebra på det här, om tre månader ser det helt annorlunda ut, då har flödena ändrat sig. Det har kanske, man har stängt hamnen i Hong Kong igen till exempel, som stör väldigt mycket i flödena.

Vi lever i en väldigt föränderlig värld så det är väldigt svårt att säga. Sant eller falskt.

Jesper:

Den är väldigt mitt emellan?

Catrin:

Den är falsk eftersom den var så bestämd.

Christina:

Att andra länder är bättre? Ja, det är falskt.

Jesper:

Och då går vi över till frågan vad som är på gång och vad som kanske saknas, behöver göras när vi pratar om systemet för livsmedelsförsörjning. Jag lägger ut frågan direkt här. Vad ser ni två som särskilt prioriterat för att öka, när vi pratar om robustheten i den svenska livsmedelsförsörjningen? Vad är särskilt prioriterat tycker ni från era horisonter?

Christina vill du börja?

Christina:

Ja, och det blir lite upprepning. Jag är mycket eeh, jag vill trycka väldigt mycket på den här grundförmågan, att vi måste ha företag, lantbrukare, jordbrukare som vill producera mat och tjäna pengar på det och ha en lönsamhet. Det är liksom grunden. Att ha en politik som stödjer det är viktigt och det tycker jag vi har. Något som jag verkligen vill understryka att det har aldrig varit så stor uppslutning till matproduktion i Sverige. Det tycker jag är viktigt att säga i sammanhanget, finns väldigt stor samsyn kring både hos politiken och konsumenter att vi behöver matproduktion i Sverige. Och det andra är som jag också sagt innan. Vi behöver identifiera sårbarheterna och när vi har gjort den analysen få verkstad och vidta åtgärder.

Jesper:

Catrin, när det gäller prioriterade områden. Särskilt prioriterade. Vad tänker du?

Catrin:

Du frågade lite förut om vad vi har lärt oss av de senaste

händelserna som varit de senaste åren. Jag tycker att man ser ett mindset som ändras i framförallt hos näringen, att man faktiskt går lite från just in time till just in case. Att man tänker lite omsättningslager, lite alternativa leveransvägar, alternativa leverantörer och att man hjälps åt på ett annat sätt i vissa områden och så. Så vi rör oss i rätt riktning och det känns, det känns väldigt bra. Men det är mycket i det här mindsetet att gå från just in time till just in case.

Christina:

Sen tror jag att en fråga kommer att bli vad ska kostnader, vem ska stå för kostnaden? Vi kanske vill att det är mycket smartare att företagen lagrar?

För länge, länge sedan så hade ju staten beredskapslager. Det är nog inte det smartaste. Sådana dialoger och samtal och analyser behövs ju också. Vem ska stå kostnaden.

Jesper:

Och den där frågan just när det gäller de lager, som om jag inte är helt ute och cyklar, avvecklades under 90-talet. Om man tar en jättesnabb rekapitulation, vad var det för lager och varför avvecklades de? Vi pratar om beredskapslager.

Christina:

Den skulle jag gärna vilja svara på.

Jesper:

Det får jag gärna göra Christina!

Christina:

Jag var ju chef för beredskapsenheten på Jordbruksverket 92 till 95. Så det var i övrenorrland så skulle man ha 2900 kalorier per dag i en månad. Då var det socker väldigt mycket. Men inte bara, men socker innehåller mycket kalorier. Man kan klara sig på kort tid, men det var förstås även spannmål. Men det måste vara sådant som kan lagras och som kan omsättas på en marknad. Men det var också kväve för gödning. Det var ganska basic livsmedel som man kan överleva på under en kort tid och då var planeringsförutsättningarna en månad i norra Sverige skulle man klara.

Jesper:

Och sedan avvecklades de.

Christina:

Ja.

Jesper:

Vad var grunden för att avveckla dem?

Christina:

Det är ju inte Jordbruksverket eller vi myndigheter som bestämmer vad vi ska planera utifrån. Vi har pratat om tre månader. Det är inte vi som har bestämt. Utan det här är en lång process där man från ytterst regeringen som lägger fast vad vi ska ha en förmåga till. Men man kan väl säga att det var ju det totalt ändrade säkerhetspolitiska läget i Europa med murens fall, Sovjetunionens fall och vi gick med i EU. Det var liksom grunderna.

Jesper:

Katrin, du viftar.

Catrin:

Men jag vill nog bara, precis det som Christina lyfte på slutet, att det fanns bakgrunden var ju förändringarna i omvärlden där man såg ett förändrat säkerhetspolitiskt läge i och med murens fall och hela det paketet som kom. Och sedan att vi gick med i EU 95 där man förberedde för det.

Jesper:

Men samtidigt ser vi i dag minst sagt ett förändrat säkerhetspolitiskt läge i Europa och i omvärlden.

Och det är ju inte heller så att det inte pratas i debatten om att vi borde bygga beredskapslager. Vad tror ni? Har ni några tankar kring just beredskapslagerfrågan? Behövs de? Behövs de på samma sätt? Catrin?

Catrin:

Fick man säga mitti mellan?

Jesper:

Man får gärna säga lite mitt i mellan, men framför allt utveckla varför.

Catrin:

Att skapa stora centrala lager ökar ju en sårbarhet för det går ganska snabbt att slå ut dem. Det krävs väldigt mycket transporter från lagren till där människorna befinner sig. Vi kan inte äta eller de flesta vill inte äta mjölet med en sked, det ska ändå bakas bröd av det, så du måste ändå ha en distributionskedja som fungerar. Så bygger man stora centrala lager med de här råvarorna så skapar man andra problem. Man får andra beroenden på köpet. Vi pratar mycket om de här omsättningslagren och att lägga äggen i många korgar så att inte alla ägg i samma korg utan många, många, många korgar spritt både geografiskt men också så att det blir lite större spridning i tid när man gör på det sättet. Så jag är tillbakatill min just in case.

Christina: Sedan har vi glömt. Vi har inte pratat om medborgaren. Konsumenten är ju också en viktig del där vi alla kanske slarvar. Att vi kanske själv måste också ta ett ansvar och ha en viss försörjningsförmåga i vår bostad så att vi kan klara en vecka eller mer.

Jesper:

Och då skulle jag om jag tar på mig medborgarhatten, för jag ska väl inte outa mig själv, men jag kan tänka att jag har nog inte byggt något vidare lager. Christina, hur ska jag tänka där?

Christina:

Ja, man ska väl klara en veckas, kanske med en veckas försörjning. Och man ska ju gärna ha sånt som går att tillaga utan el och ström och så, att man liksom inte är så beroende

Mat som är så lite beroende av andra insatsvaror skulle jag säga. Men man kan ju också ha ett kök. Vad heter dom? De där små köken? Ja ni vet.

Catrin:

Stormkök.

Jesper:

Stormkök, jag höll på att säga märket på dem.

Christina:

Och så vatten förstås. Och vatten ja.

Catrin:

Ja MSB har precis avslutat sin krisberedskap vecka och temat var just mat för medborgarna och det fanns många tips och råd som jag rekommenderar då om du har medborgarhatten på dig Jesper så kan du gå in på MSBs hemsida och titta på det. Men just när vi pratar om omsättningslager, då är det ju ända från lantbrukare till de som levererar insatsvaror till lantbrukarna ändå genom hela kedjan ända ut till mitt skafferi.

Men det ser annorlunda ut i världen. Det är många som handlar många gånger i veckan och det finns ett ändrat mindset här också som behöver nå längre ut. Men jag tror att många behöver tänka så. Det behöver inte vara stora samhällsstörningar. Det räcker med att man blir sjuk en vecka i influensa och inte kan handla så kan det vara bra att ha ett lager hemma.

Jesper:

Jag tänkte vi skulle avsluta delen om vad som är på gång och vad som kan saknas genom att ni får nämna en sak vardera som ni tycker att det här arbetar Jordbruksverket med nu och det här kommer vara, antingen av egen kraft eller tillsammans med andra aktörer, det här är ett exempel på vad vi gör som kommer kunna göra skillnad över tid. Catrin, vill du börja?

Catrin:

Samverkan med näringslivet.

Jesper:

Samverkan med näringslivet?

Catrin:

Som har varit igång ett bra tag men som också utvecklas hela tiden och vi tillsammans med företagen och branschorganisationerna lär oss väldigt mycket tillsammans. Med tanke på när omvärlden ändrar sig.

Jesper:

Jag ställer samma fråga till Christina.

Christina:

Det Catrin sa var ju väldigt viktigt. Jag hade faktiskt tänkt säga samma, men jag kan väl ta ett litet annat perspektiv som kan tyckas lite introvert. Men vad vi har väldigt konkret nu på Jordbruksverket är att bygga vår egen beredskap så att vi kan verka vid störda förhållanden. För det är otroligt viktigt att offentliga institutioner faktiskt kan verka under störda förhållanden. För det är faktiskt en viktig del i demokratin och hållbarheten för samhället att vi skapar trygghet och vi kan stödja beredskapen och näringen även under störda förhållanden. Det skulle jag vilja säga.

Jesper:

Tack! Bra! Två väldigt konkreta inspel på vad som är på gång och där Jordbruksverket har en viktig roll, men inte ensamma utan tillsammans med andra. Vi hade kunnat prata väldigt länge om det här ämnet, men det är dags att börja summera och sätta punkt för samtalet. Vi har pratat om hur den svenskalivsmedelsförsörjningen ska kunna bli mer robust över tid. Bland annat genom att det handlar om ett komplext system där väldigt många aktörer behöver delta och vi behöver driva de här frågorna tillsammans med gemensamma krafter.

Och jag vill nu säga Christina Nordin, generaldirektör Jordbruksverket. Tack så mycket för att du ville vara med i Upp på bordet.

Christina:

Jag hoppas få vara med fler gånger!

Det kommer du att få göra. Är det något som du sitter och trycker på där du tänker att det här fick jag inte säga eller det här kom vi inte in på.

Christina:

Jag hade tyckt det var roligt att ha en podd där det var några representanter från företagen, näringslivet. Det skulle vara spännande och liksom andra aktörer med för att diskutera samverkan och hur de ser på sin roll.

Jesper:

Skulle du vilja vara med i det samtalet?

Christina:

Ja, självklart!

Jesper:

Det är bra. Då kommer det en inbjudan.

När vi spikat det. Catrin Molander, chef för beredskapsenheten Jordbruksverket. Tusen tack för att du ville vara med i Upp på bordet.

Tack så mycket att jag fick vara med Jesper!

Jesper:

Ja, samma fråga får du också. Är det något som du känner att det här? Varför kom vi inte in på detta? Eller det här glömde jag att säga.

Catrin:

Synergieffekter. Vi pratar mycket om klimatanpassning även på Jordbruksverket och jag tycker det är viktigt att vi inte föreslår åtgärder som på något sätt motverkar de åtgärder som vi gör inom klimatanpassningen till exempel, eller

inom andra områden. Vi måste gå i takt även med andra politik och andra områden som vi jobbar med både på Jordbruksverket men även på samhället som helhet så att vi inte jobbar mot varandra utan att vi försöker hitta synergieffekter. Christina var inne på det här också, att vi som människor har vi en förmåga att hela tiden anpassa oss efter den senaste krisen vi såg. Men det är det där okända, det vi faktiskt inte i dag kan förutse ska hända som faktiskt händer. Vi ska inte göra anpassningar utefter det så att vi blir jättebra på att hantera pandemier. Det behöver vi också förstås, men så att vi inte snävar in för mycket i när vi tänker att man tänker generiskt. Generellt.

Christina:

Det är därför man pratar om robusthet också. Det spelar ingen roll vad det är för kris. Är vi robusta.

Jesper:

Ett system som klarar allt möjligt.

Ja ska säga ska Catrin det här att vara med uppe bordet, det blir en av dina sista insatser för Jordbruksverket.

Catrin:

Ja. Det är jag stolt över.

Jesper:

Det är du stolt över. Vill du säga vart, vart tar du vägen nu då?

Catrin:

Nu ska jag ta med mig alla mina erfarenheter och kunskap som jag har byggt upp på Jordbruksverket på beredskapsfrågor och lägga det på ett närliggande men annorlunda uppdrag som kanslichef för civilområde sydöst.

Jag ska fortsätta jobba med beredskapsfrågor, men jag kommer inte bara jobba med livsmedel. Jag kommer bredda perspektivet ännu mer.

Jesper:

Stort lycka till! Men med detta så säger vi från redaktionen för upp på bordet tack för den här gången! Nästa avsnitt kommer att handla om ekonomin för lantbruket under 2023. Då kommer två helt andra gäster vara med och bidra med sina perspektiv, prata utifrån prognoser och utifrån erfarenheter på området. Jag hoppas ni vill lyssna då. På återhörande!